

Тотальна стагнація

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НА РИНКУ ЮРИДИЧНИХ ПОСЛУГ

В'ЯЧЕСЛАВ КУЗЬМУК, КЕРУЮЧИЙ ПАРТНЕР
ТОВ «ЮРИДИЧНИЙ РАДНИК», АДВОКАТ

Головною тенденцією сучасного стану ринку юридичних послуг в Україні є пошук його учасниками формули успіху в непростих економічних та геополітичних умовах.

Ринок юридичних послуг, як і завжди, дуже динамічний, умови ведення юридичного бізнесу постійно змінюються, що вимагає від його учасників бути конкурентоспроможними.

Мій прогноз дворічної давнини щодо перспектив стану та розвитку юридичного ринку України повністю відповідає реаліям сьогодення. Тоді я передбачав, що в перспективі найближчих двох – трьох років провідними тенденціями юридичного бізнесу в нашій країні будуть:

- поділ великих та середніх юридичних компаній на середні та маленькі шляхом виокремлення або виходу окремих партнерів та практик у самостійний бізнес;

- зменшення кількості учасників юридичного ринку внаслідок нестабільної економічної ситуації в країні, значна конкуренція та завищені вимоги до якості послуг;

- зниження попиту на юридичні послуги у зв'язку зі зменшенням кола витрат суб'єктів підприємницької діяльності;

- розширення тенденції на перехід учасників юридичного ринку від універсальних юридичних компаній до спеціалізованих;

- зростання конкуренції серед учасників ринку, учасники ринку пропонуватимуть нові шляхи та методи надання юридичних послуг.

Наразі це становище, в якому перебувають учасники ринку юридичних послуг, додає лише, що економічна ситуація в країні стала значно складнішою, ніж було прогнозовано. Але, попри це, юрбізнес продовжує виконувати свої функції, які на нього покладає суспільство.

Успішні практики

Здебільшого учасники ринку юридичних послуг вказують, що основними практиками та юридичними послугами протягом 2013-2014 років є судова практика, включаючи реструктуризацію зобов'язань (банкрутство), захист прав власності, зокрема, прав на об'єкти інтелектуальної власності, податкові спори; кримінальна практика та захист прав у кримінальному провадженні.

Дещо з джерел відкритої статистики. Аналіз динаміки ринку таких послуг цікаво робити, спираючись на статистичні дані, розміщені на офіційному веб-сайті Судова влада України (http://court.gov.ua/sudova_statystyka/hgghjgyfghj/).

За даними цього веб-сайта, динаміка судових справ (адміністративне, кримінальне, цивільне судочинство та справи про адміністративні правопорушення), які надійшли до місцевих загальних судів у 2014 році, знизилася на 18,3% порівняно з 2013 роком. Зауважу, що таке зменшення спричинено, зокрема, тим, що фактично правосуддя не відправлялося минулого року в АР Крим та м. Севастополі, та значно знизилася в Донецькій та Луганській областях. (Табл. 1.1. Надходження справ і матеріалів до місцевих загальних судів.)

В адміністративному судочинстві так само помітне зменшення кількості

звернень та розгляду справ на 14% порівняно з 2013 роком, такий показник пов'язаний з тим, що фактично правосуддя не відправлялося торік у АР Крим та м. Севастополі, та, зокрема, знизилася кількість звернень та розглядів у Донецькій та Луганській областях. Понад 60% адміністративних справ становлять справи у спорах з податковими органами та 23,35% – справи з приводу реалізації публічної політики у сферах захисту соціальних прав населення. (Табл. 3.1. Розгляд адміністративних справ місцевими загальними та окружними адміністративними судами.)

Значно зменшилася кількість розглядів місцевими загальними судами кримінальних справ. Зокрема, 2014 року в провадженні судів перебували на 79,15% менше кримінальних справ, ніж 2013-го. (Табл. 2.1. Розгляд місцевими загальними судами кримінальних справ.)

У господарському судочинстві навпаки відбувається невелике зростання кількості розглядів справ місцевими господарськими судами 2014 року (на 1,41% порівняно з показниками 2013 року). (Табл. 6.1. Розгляд місцевими господарськими судами справ.) Прикметно, що зростання відбулося завдяки збільшенню розгляду справ про банкрутство на 26,65% порівняно з 2013 роком та збільшенням спорів у справах із захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності на 34,38% порівняно з 2013-м.

Отже, якщо ґрунтуватися на судовій статистиці, можна зробити висновок, що попит на судову практику чи судовий захист за кількістю відкритих судових проваджень у 2014 році зменшується.

Ймовірно, це пов'язано зі зменшенням кількості потенційних клієнтів, відсутністю підстав для судового захисту.

Радше, враховуючи показники звернень за судовим захистом, в судовій практиці вбачається тенденція зменшення звернень та збільшення

застосування медіації та досудового врегулювання спорів і примирення сторін на тлі зменшення попиту на такі послуги від клієнтів.

Крім судової, можна зауважити, що також основними практиками є кримінальна практика та захист у кримінальному провадженні; практика з реструктуризації зобов'язань; практика з захисту прав власності, зокрема, з захисту інтелектуальної власності; податкова практика.

За сегментами бізнесу непогано розвивається практика супроводу проектів в IT-галузі, енерго- й агробізнесу.

Персональність учасників ринку

Головною тенденцією розвитку учасників ринку юридичних послуг є особисте позиціонування провідних юристів і партнерів юридичних фірм та адвокатських формувань. Проведення рейтингів та опитувань клієнтів учасників ринку юрпослуг є наочним прикладом такої тенденції. Визнання та підтвердження професіоналізму конкретного юриста є непоганим репутаційним здобутком для кожного учасника ринку. Що більше відомих та визнаних юристів працює в юридичній фірмі та адвокатському формуванні, то кращим для клієнта здається учасник ринку юридичних послуг серед своїх конкурентів.

Стан ринку юридичних послуг

Якщо вести мову про стан розвитку ринку юридичних послуг в Україні, то ми поступово відійшли від стану ринку, на якому існувала олігополія, де в цей час працювали кілька юридичних фірм і компаній, а діяльність адвокатів в основному зосереджувалась в територіальних адвокатських колегіях.

З часом збільшення кількості юристів та створення нових амбітних юридичних фірм та адвокатських об'єднань все-таки сприяло тому, що юридичний ринок України відійшов від стану олігополії та став поліполією з наявністю різних за розміром та якістю учасників ринку юридичних послуг, які задовольняють попит і потреби будь-яких категорій клієнтів.

Економічний стан і політична ситуація стає на заваді переходу з поліполії до відкритого ринку юридичних послуг, суб'єктність учасників ринку звужуватиметься. Склад ринку становитимуть національні юрфірми й адвокатські формування, іноземні учасники згортатимуть свою участь на ринку юридичних послуг України.

Новації ринку. Конференс-бізнес

Проведення учасниками ринку юридичних послуг різноманітних заходів (форумів, конференцій, круглих столів, семінарів, майстер-класів, практикумів) є характерною ознакою сьогодення. Це непогана спроба об'єднати надання юридичних послуг публічним методом з PR-ом. Мені імпонує, що наш юрбізнес напевно один із лідерів України за конференс-бізнесом. Крім того, варто пам'ятати, що такі заходи дають можливість публічно обговорювати питання правозастосування законодавства та реформування нашої галузі. Такі відкриті підходи є демократичними та сучасними.

Громадська та політична діяльність

Слід також зауважити високу активність адвокатів та юристів в

громадській та державотворчій діяльності нашої країни. Дуже добре, що на громадському фронті активно працюють Асоціація адвокатів України (ААУ) та Асоціація правників України (АПУ), причому, перша за останніх два роки здобула чималу популярність серед адвокатського середовища, а друга активно долучилася до процесів захисту прав адвокатів та залучення правників до адвокатури.

Дуже приємно відзначити, що чимало адвокатів та юристів зараз обіймають високі посади в органах державної влади. Крім того, варте уваги те, що, на відміну від попередніх варягів з юридичного бізнесу до державного сектору, тепер наші колеги реально співпрацюють з юридичною громадськістю, регулярно беруть участь у заходах юридичного бізнесу, виступають з доповідями та мають час і можливість для обміну думок з приводу реформ і змін законодавства.

Наостанок хочу підсумувати, що юридичний ринок в Україні є найбільш активним, діловим, сучасним та демократичним. На жаль, так трапляється, що ми розвиваємося в період великих змін, але такі процеси є соціальним покликанням адвокатів та юристів.

